

Arkivet – en flyghistorisk guldgruva

LENNART BERNIS

Uöver föreningsarkivet med protokoll, in- och utgående skrivelser och liknande, kom redan tidigt att byggas upp ett arkiv med publikationer av olika slag samt överupplagor av föreningens egna publikationer. I föreningens begynnelse var detta arkiv inte större än att det rymdes hemma hos styrelsemedlemmen Knut Brinck, men när medlemsantalet sköt fart efter att Nils Söderberg tillträtt som ordförande, ökade också arkivet i omfattning.

Det var inte bara medlemmar och andra gynnare som skänkte böcker, tidskrifter och allehanda handlingar utan också myndigheter och organisationer som gallrade i sina bestånd och därvid hade SFF i åtanke. Nils Söderberg ryckte därför i allehanda tåtar för att få till stånd ett mera ändamålsenligt arkiv. En av tåtarna var Sture Blomberg, verkställande direktör för Aktiebolaget Aerotransport, den svenska delen av SAS. Han såg till att SFF fick ett väl tilltaget källarförråd i det då SAS-ägda Lintaverken på Bromma. En annan tåt var Försvarets Materielverk som hjälpte till med hyllor, skrivbord och en frostlackerad, ångdriven skrivmaskin.

Arkivet växte raskt i omfattning. För att bringa ordning i samlingarna fick vi inledningsvis hjälp av en person som avlönades med arbetslöshetsstöd, men det var en tillfällig och inte särskilt funktionell lösning. Därför engagerades SFF-medlemmen, hallåmannen vid Sveriges Radio, Lars Hemmingsson, som bibliotekarie. För uppdraget fick han en mindre kontantersättning på 1 000 kr/år, huvudsakligen för att täcka resekostnaderna. Samtidigt inleddes en mera aktiv anskaffningspolitik, utgående från SFF:s stadgar där ändamålsparagrafen säger att "Föreningen (skall) aktivt medverka till insamling, istandsättning och vård av ... flyglitteratur och värdefulla handlingar rörande civilt och militärt flyg samt dokumentera såväl materiel- som personhistoria". För ändamålet trycktes det bland an-

Förrådet på Östermalmsgatan blev till en början bara ett förråd, men ur detta växte arkivet fram.

nat upp donationsetiketter att fästas i böcker som man ville skulle komma till arkivet efter ens frånfalle. Några medlemmar upprördes över påminnelsen om sin dödlighet, men i stort fyllde etiketterna sitt syfte och vi har fortsatt med dem på senare tid, om än med lite mindre burdus formulering...

Att ha arkivet på Lintaverken innebar både för- och nackdelar. Fördelen var att arkivet låg väl skyddat och dessutom hade en bra personalrestaurang. Vi hade också ett gott samarbete med deras informationsavdelning. Vi gengäldade deras välvillighet genom att under en jul låta ställa ut en primitiv jetmotor, den sk Lysholmsmotorn, i företagets entré. Nackdelarna med etableringen var restriktioner rörande tillträdet på grund av olika företags- och föreningsmässiga skäl. Lars Hemmingsson hade mottagning ett par lördagar i månaden, i övrigt hade styrelsen utfärdat en förteckning över dem som hade rätt att kvittera ut nyckeln till lokalen.

Utredning om arkivet

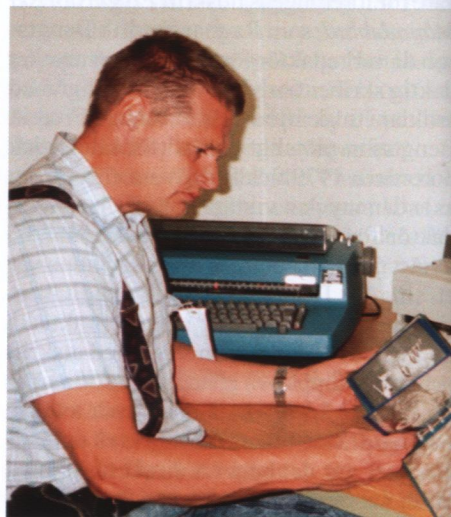
Nackdelarna med arkivet samt det faktum att mängden arkiverat material nått en så stor volym att något ytterligare ej rymdes, gjorde att föreningen vid ett arbetsutskottsmöte den 25 maj 1992 uppdrog åt dåvaran-

"Grå Huset" på Östermalmsgatan 87, i vars källare SFF har sitt arkiv och Medlemservice.

de kassören Ingemar Hansson att utreda frågan om arkivets framtid. I utredningsgruppen ingick också Jan Waernberg och jag själv. Utredningsuppdraget var väldigt stort, ty ungefär samtidigt meddelade Lintaverken att lokalerna – vi hade fått ytterligare ett intilliggande utrymme för huvudsakligen tidskriftsförvaring – behövdes för andra ändamål. Ny lokal erbjöds i en ouppvärmad barack utanför vaken. Det var en mindre bra lösning ur lagringssynpunkt, varför Sven Scheiderbauer från Flygvapenmuseum och jag undersökte möjligheten att överföra delar av arkivet till Flygvapenmuseum såsom en deposition. Museet förklarade senare att man var beredd ta emot vissa delar av arkivet, tex den militära litteraturen, inbundna tidskrifter och Nils Söderbergs personarkiv. I förstona gällde dock att organisera tömningen av Lintaarkivet.

Återigen kom Försvarets Materielverk till vår hjälp och erbjöd ett förrådsutrymme i källaren i "Grå Huset" på Östermalmsgatan 87, dit man flyttat efter att Försvarsstaben lämnat huset för Lidingövägen och militärstabsbyggnaden Bastionen 1981. Flytten genomfördes under jul- och nyårshelgen 1992-93. Så här berättar Bengt Ridderstråle, SFF:s dåvarande kanslieförstärare, om den besvärliga flytten:

"Tillsammans med en av mina söner och en Land Rover med släpvagn hämtade vi under tre eller fyra turer materialet från Lintaverken. En del kartonger var så tunga, att de inte gick att bära! Det var vissa problem att få ner det i källaren. Det fanns en materialhiss som mynnade mot gatan, men den kunde vi inte få använda utan vaktens medgivande – det blev ju ett hål i skalskyddet! Vaktpost måste ställas ut. Uppställningen av bil och släpvagn krävde också en viss diplomati. Det tog ju sin tid att lasta ut och få ner grejorna i källaren. Det var parkeringsförbud på gatan, så vi ställde oss på trottoaren, som var ganska så bred. Både

En flitig flyghistoriker i arkivet, Mikael Forslund som skrivit åtskilliga böcker om flyg och ett stort antal artiklar i vår tidskrift.

Karina Sjöberg tog sig an att ordna ett funktionellt klipparkiv.

poliser och parkeringsvakter var på oss som hökar, men vi klarade oss utan böter.”

Till Östermalmsgatan, där Försvarets Materielverk hjälpt till med uppsättning av hyllor, flyttades huvudsakligen böcker, handlingar och fotografier. Tidskrifterna packades i flyttkartonger vilka staplades i ett kallutrymme som erbjudits i en barack på Lintaverken.

Före flytten utfördes också en genomgripande inventering av Jan Waernberg av beståndet i Lintaarkivet. Den visade på cirka 2 000 boktitlar, 50 hyllmeter med tidskrifter samt en stor mängd fotografier. När han vid ett styrelsemöte i mars 1993 redovisade resultatet av sin inventering, beslöt SFF:s styrelse att anta principen att i största möjliga utsträckning fördela arkivmaterialet på Flygvapenmuseum, Krigsarkivet, dåvarande Rymd- och Luftfartssamlingarna för att ingå i ett blivande civilt flygmuseum, Riksarkivet m fl, men även Flygvapnets förbandsmuseer och föreningens regionavdelningar. Resterande material och föreningsarkivalierna skulle lämnas i föreningens egen vård.

Det blev nu av olika skäl inte som det var tänkt. Dels hade planerna på ett civilt flygmuseum gått i stå, dels konstaterades att flera av böckerna, fotografierna m m var skänkta till SFF. Man insåg också fördelarna av ett sammanhållet arkiv för forskare, journalister och intresserade medlemmar. Men framförallt var det ingen som drev frågan vidare. Förrådet på Östermalmsgatan blev just det, ett förråd. Det fylldes alltmer med flyttkartonger, papperskassar och travar med tidskrifter, broschyrer och andra handlingar. Efter några år behövde man bokstavligen sätta foten till för att pressa sig in i förrådet.

Nya tag

När jag 1999 tillträdde befattningen som ansvarig för SFF:s kansli, blev en av mina första åtgärder att utifrån det som samlats i förrådet skapa ett någorlunda fungerande arkiv. Det var ett omfattande arbete som inte hade gått att utföra utan hjälp av några

entusiastiska och ideellt arbetande medlemmar. Dessa var min bror Gunnar Berns, Haldo Jagénus, Lasse ”Kuben” Bergström och Hjalmar Pajus. Arbetet omfattade i huvudsak att lyfta fram innehållet i kassar och kartonger och att få upp det på hyllor med någorlunda struktur. Det var en trevlig period när intensivt arbete varvades med härligt umgänge. Haldo Jagénus underhöll med berättelser från sin fältflygartid och ”Kuben” hade massor av historier från sin tid som räddningsdykare i Flygvapnet. I samma veva tömdes också vårt kallförråd på Lintaverken. Ett stort antal böcker och några värdefulla tidskrifter överfördes till Östermalmsgatan medan resten lämnades för återvinning.

När det gällde de meterhög staplarna med tidningar anlätades Karina Sjöberg som tog sig an att ordna ett funktionellt klipparkiv. Det var ett arbete som tog åtskilliga hundra timmar och resulterade i ett system som tillämpas än idag. Även detta arbete utfördes på helt ideell basis. Klipp- och klistraarbetet genomfördes inledningsvis i kanslilokalerna, men sedan i vardagsrummet i hennes bostad i Enköping.

Medlemmarna och andra intresserade kunde under mitten av 2001 inbjudas att besöka arkivet. Glädjande många kom att utnyttja det, trots att det låg lite avigt till i byggnaden som då disponerades av Försvarets Materielverk. För att komma åt arkivet behövdes besökstillstånd som skulle sökas några dagar i förväg. Inpassering skedde genom en särskild vakt där identitetshandlingar och väskor kontrollerades.

Efter en tid skulle FMV komma att släppa byggnaden som redan vid vår inflyttning var stadd i ombyggnad. Den västra delen var klar och uthyrd av hyresvärden Vasakronan till civila intressenter och det

var bara en tidsfråga innan ombyggnaden nådde byggnadens östra del där vi höll till. Vi hade naturligtvis förhoppningen att få vara kvar i arkivlokalen, men 2002 kom beskedet att den måste utrymmas. Åter kom FMV till hjälp. De hjälpte oss, med mankraft och allt, att flytta till ämbetsbyggnadens Tre Vapen ”undre värld”. Tre Vapen hade uppförts under kriget. Vid händelse av bombanfall skulle stabernas personal fortsätta sitt arbete i bombskyddade utrymmen under jord. Där fanns, förutom kontorslokaler, även matsalar, sovsalar, sammanträdeslokaler, fotolaboratorium, förrådslokaler och annat – en ”spegel” av lokalerna ovan jord. Där fanns även en skjutbana för luftgevärsskjutning. Det var den vi fick disponera, försedd som den var med bastant hänglås. Vårt arkiv behöll i stort strukturen från Östermalmsgatan, men var än mera otillgängligt.

Under Vasakronan

2003 halades den militära flaggan på ”Grå Huset” vid en kort ceremoni i närvaro av bland andra Överbefälhavaren. Därvid var en nära nog hundraårig militär verksamhet i huset till ända. Vasakronan, som nu i huvudsak var klar med ombyggnaden, hyrde ut de renoverade lokalerna till Riksåklagaren, dataföretaget Spray, British Aerospace, några advokatfirmor och liknande. Även SFF fick kanslilokaler i huset, men mera om detta i kapitlet om kansliet och dess tillblivelse på nästa uppslag. Efter förhandlingar med Vasakronan, som parentetiskt var mycket välvilligt till vår verksamhet, fick vi också hyra ändamålsenliga utrymmen i källaren för vårt arkiv.

Flytten tillbaka från Tre Vapen gjordes även denna gång av FMV som även hjälpte till med att sätta upp hyllor samt förse

SFF:s arkivgrupp samlad vid Flygvapenmuseum under ett studiebesök. Fr v stående Lennart Berns (arkivansvarig), Bertil Tallinder, Per Sviberg, Henrik Gyllenskiöld, Gunnar Berns, Christer Malm och Sven Bäckström. Sittande främst från vänster är Robin Lindholm och Olle Nycop. Foto via Lennart Berns.

Arkivet idag med tidskriftsansvarige Sven Bäckström. Jämför med mittbilden på sidan 36!

lokaler med kontorsmöbler, allt utan kostnad för föreningen. I gengäld erbjöd sig SFF att hjälpa FMV med vissa traditionsvårdsfrågor och att besvara sådana flyghistoriska spörsmål som riktades till verket. Det samarbetet gäller än idag.

Nu när vi äntligen fått funktionella arkivlokaler inleddes arbetet med att registrera alla publikationer, handlingar och inte minst tiotusentals bilder samt att ordna arkivet på ett än mera "kundvänligt" sätt. Nu behövdes inte längre någon inpasseringskontroll och vi räknade med att antalet besökare skulle öka väsentligt. Den som tog tag i arbetet var min bror Gunnar. Han hade friställts från sitt arbete och hade föga utsikter att få nytt jobb på en kärv arbetsmarknad. För att slippa klättra på väggarna hemma i Spånga åtog han sig att organisera arkivet på helt ideell basis. SFF hjälpte honom dock med ett SL-kort. Under ett års tid, måndagar till torsdagar från morgon till

kväll, lade han grunden till arkivet som det ser ut idag. Bara sorteringen och registreringen av fotografierna tog närmare 1 000 arbetstimmar.

För att bringa ordning och reda i det stora antalet småskrifter, broschyrer och liknande, kom vi att använda ett system med tidskriftssamlare av IKEA-typ. Detta system fungerar mycket bra. Härutöver organiserades också ett flygvideotek som med sina idag 800 titlar torde vara det mest omfattrika i landet. Omsider skulle arkivet komma att utökas med ytterligare utrymmen. På senare år har även en läshörna ordnats, med de senaste flygtidskrifterna och viss referenslitteratur.

När Gunnar blev med hus i Hälleforsnäs och samtidigt fullbordat sitt arbete i arkivet, sökte vi medlemmar som på ideell basis skulle hålla arkivet levande genom att ta emot och förteckna gåvor och donationer, samt visa besökare tillrätta. Robin Lind-

holm anmälde sig redan 2003 medan Christer Malm och Per Sviberg anslöt sig 2004, därefter Sven Bäckström, Lars Fors, Olof Nycop, Bertil Tallinder och Henrik Gyllenskiöld. Lars Fors har tagit "time out", men övrigt är gruppen intakt. Även Gunnar kommer upp några gånger om året från Hälleforsnäs för att hjälpa till.

Arkivet idag

Idag omfattar arkivet cirka 4 000 boktitlar, ett 100-tal tidskriftstitlar alltifrån *Hvar 8:e dag* från början på förra seklet fram till dagens flyg- och militärhistoriska publikationer, ett par hundra mappar med broschyrer och småskrifter, handlingar rörande militära och civila haverier, förarinstruktioner samt mycket, mycket mera.

Arkivet innehåller också SFF:s föreningsarkiv från 1961 och framåt samt flera personarkiv, bland annat efter ABA:s och SAS:s förste tekniske chef Karl Lignell, Nils Söderberg, Tord Ångström, Erik Bratt och många andra.

Arkivet är inrättat i fyra lokaler med tillsammans tre forskarplatser med datorer och kopieringsmöjligheter. Allt eftersom arkivet blivit mera känt, har antalet nyttjare ökat, inte minst författare och journalister.

Mera om arkivet, arkivgruppens medlemmar och deras respektive ansvarsområden, öppethållningstider och annat, framgår av SFF:s hemsida på internet. Om arkivet och dess utveckling under senare år kan man också läsa i Kanslinytt i *Svensk Flyghistorisk Tidskrift* från 1999 och framåt.

En utförlig artikel om arkivet på Lintaverken finns i *Svensk Flyghistorisk Tidskrift* 4/93, skriven av Jan Waernberg. Där skriver han också om arkivets rariteter. Hit hör till bland annat Gösta Sunesons *Moderna Luftfartyg* från 1910 samt Tord Ångströms och Enoch Thulins tidiga skrifter.

Medlemsutvecklingen i SFF

GÖRANLANDSTRÖM

De första tio åren

Efter föreningens bildande år 1961 gällde det att söka upp och engagera de som ville värna om vår svenska flyghistoria. Personliga kontakter med likasinnade gav visst resultat, och genom artiklar i tidskrifterna *KSAK-Nytt* och *SAS-Nytt* sökte man en bredare krets över hela Sverige. Rekryteringen gick dock långsamt och de sista åren på 1960-talet hade tillströmningen nästan stagnerat.

Då inträffar en förändring som alltsedan dess haft allra största betydelse för föreningens utveckling – organisatoriskt och medlemsmässigt. Vid årsmötet 1970 på F 3, och anrika Malmen, väljs den dynamiske f d flygvapengeneralen och flyghistorikern Nils Söderberg till ordförande i SFF.

Nils Söderberg inser behovet av en antalsmässigt stor och kompetent medlemskader som står bakom de starka önskemålen om att bevara och skildra svensk flyghistoria och förhindra fortsatt förstöring av materiel i Flygvapnet.

Alla intresserade krafter i Sverige måste hittas och anslutas.

Uppvaktningar hos myndigheter och organisationer ökar i omfattning och tyngd, organiseringen av regionavdelningar under SFF:s "paraply" tar ökad fart.

.... och därefter

Anslutningen till SFF hade satt fart. Personer med eller utan direkt flyganknytning men med starkt intresse av vår flyghistoria anslöt sig i nästan oväntat stora skaror.

Ett medlemskap skall ju gärna ge något påtagligt tillbaka och ursprungligen fick man *Flyghistoriskt Månadsblad* (FM) i för den tidens resurser tämligen enkelt utförande och tryck. Där publicerades spännande och intressanta artiklar med bäring på just vår svenska flyghistoria. Tidskriften heter numera *Svensk Flyghistorisk Tidskrift* och är givetvis modernt utformad med ett omfattande och mycket varierat innehåll. Så småningom började även sammanhängande större skildringar produceras och utges av SFF under samlingsbegreppet *Flyghistorisk Revy* (FR) och tillställs numera medlemmarna som årsbok.

Det kan nog sägas genast – våra medlemmars intresse är de förnämliga *SFT* och *FR*. Mindre av vad som högtidligt står i

Kansliverksamhet

LENNART BERNIS

Under föreningen första tjugo år skötes administrationen i huvudsak av sekreteraren. Till arbetsuppgifterna hörde bland annat kallelser och protokoll rörande AU-, styrelse- och årsmöten, lottning eller handläggning av inkommande ärenden samt hantering av medlemsregistret. Senare tillkom den centralt organiserade reseverksamheten, om än under relativt kort tid innan nedtecknaren av dessa rader fick den på sin lott. All verksamhet ägde rum från hemmet. Enda hjälpmedlet var en skrivmaskin. Medlemsregistret bestod av ark med klisteretiketter på vilka nya medlemmar och adressändringar infördes. Försäljarna av Tippex gjorde lysande affärer!

I takt med att medlemsantalet växte, växte också arbetsbördan på sekreteraren. En studie i slutet på 1970-talet visade att arbetet, som utfördes ideellt, uppgick till drygt tio timmar i veckan. Det blev en viss lättnad när medlemsregistret fördes över i en enkel och på egen hand framtagen administrativ datasystemlösning, vilken producerade adressetiketter, matrikelmanus, arbets- och kontrollistor och liknande. Arbetsbelastningen på sekreteraren var dock fortfarande hög. Det ledde till att styrelsen 1982 beslutade att inrätta ett kansli med en kansliföreståndare.

Den förste i raden av kansliföreståndare blev den tidigare byråingenjören vid Försvarets Materielverk, Leif Staverfelt, med uppgift att främst lätta inkommande ärenden samt under vissa tider svara i telefon. Tack vare välvilja från FMV ställdes ett mindre kontorsrum med telefonanslutning till FMV växel till förfogande i ämbetsbyggnaden Tre Vapen på Gärdet i Stockholm. Det lilla kansliet passade föreningens syfte perfekt. Dit överfördes bland annat embryot till arkivet, inklusive föreningsarkivalierna, förrådet av brevpapper och kuvert, gåvolagret och liknande. Där kunde också enklare möten hållas. Samtidigt skaffade SFF en postbox som också blev före-

ingens postadress. Ytterligare minskning av sekreterarens arbetsbelastning inträffade 1984 när Birgitta Pettersson i Flygstaben på sin fritid åtog sig att hantera medlemsregistret och när F 20/FKHS biträdde med utskrift av protokoll och skrivelser.

Kanslifunktionen utreds

1985 beslutades att anlita en utställningsintendent för att tillsammans med kansliet planera och genomföra föreningens deltagande i flygdagar, mässor och liknande. Uppgiften hade tidigare legat på sekreteraren och Medlemsservice (se särskilt kapitel) men hade nu vuxit i omfattning. Flygvapnet anordnade flygdagar nästan varje år, och Lek- och Hobbymässan hade kommit till, utmärkta tillfällen för SFF att exponera sig, värva nya medlemmar samt inte minst sälja det numera ganska omfattande sortimentet av föreningspublikationer. Förste utställningsintendent blev greven, hamnkaptenen i Sandhamn, förre flygvapenpiloten m m, Gustaf Mauritz Armfelt.

Utställningsintendent Gustaf Mauritz Armfelt i samband med exponering av SFF:s verksamhet.

Den första kansli lokalen på Östermalmsgatan. Foto Lennart Bernis.

I november 1987 fattades det viktiga beslutet att lägga över medlemsregistret och dess hantering på en externt hjälpande hand och att samtidigt skaffa modern och ändamålsenlig datautrustning för ändamålet. Som medlemsregistrator anställdes Inger Borg som ännu när detta skrivs, ansvarar för registret. Hon bokför medlemsavgifter, inför adressändringar, skickar etikettunderlag till vår publikationsdistribution och allt övrigt som hör till denna viktiga uppgift.

I slutet av 1980-talet fick FMV eget behov av vår kansli lokal, men hjälpte föreningen till ett nytt utrymme i en barack som uppförts intill Tre Vapen. Det var en ändamålsenlig lokal, men likt den tidigare fortfarande med vissa begränsningar eftersom den låg inom militärt område. För medlemmar eller andra som hade ärenden till kansliet krävdes särskilt besökstillstånd, något som tog viss tid att skaffa. Efter hand skapades dock en smidig rutin som skulle följa med några år framåt.

I takt med att föreningen växte, ökade successivt arbetsbelastningen på kansliet. I maj 1992 uppdrogs åt Jan-Åke Berg att se över den centrala kanslifunktionen. Utredningen var delvis föranledd av att Leif Staverfelt slutat som kansliföreståndare i slutet av 1991. Kansliet sköttes av ett antal personer som tog olika arbetspass enligt ett uppgjort schema. Dessa personer var Göran Landström, John S Dahlin och jag själv. Vi hade också god hjälp av Eide Lindelöw och Eric Boberg som ofta befann sig i kansli lokalen för att där arbeta med det omfattande projektet att kartlägga de skillevägar, de värnpliktiga flygförarna under andra världskriget.

Flytt till Östermalmsgatan

En fredag i slutet av 1992, när jag genomförde mitt arbetspass på kansliet, stack en person in huvudet och undrade vad jag gjorde där. Jag lämnade en hummande förklaring, men fick till svar att personen i fråga och hans organisationsenhet på FMV skulle flytta in i kontorslokalen på måndagen! Tack vare några medlemmar som kunde ställa upp med kort varsel, tömde vi kansliet på våra tillhörigheter, samtidigt som jakten på ny lokal började. Återigen ställde FMV och generalen Sven-Olof Hökborg upp, och vi fick i början av 1993 ett rum i fd försvarsstabsbyggnaden på Östermalmsgatan 87, gemenligen kallad "Grå Huset". FMV disponerade ena halvan medan den andra var stadd i ombyggnad. Vår nya lokal hade tidigare tillhört Försvarsstabens Säkerhetsavdelning, fortfarande försedd med tunga järnjalusier för fönstren och som var bökiga att hantera. En fördel med lokalen var närheten till ett konferensutrymme som vi fick disponera om det var ledigt. Vagg i vagg fanns också en expedition tillhörig FMV där vi kunde få hjälp med kopie-

ring och andra sysslor. En gratis kaffeautomat bidrog till trivseln.

Jan-Åke Bergs uppdrag att se över kanslifunktionen fortsatte under 1993. Den mynnade i en rekommendation att utöka kansliets arbetsuppgifter med bland annat arkivfunktionen, att anställa en kansliföreståndare samt att hålla kansliet bemannat tre dagar i veckan. Arbetet med att finna en kansliföreståndare påbörjades. Efter sedvanligt anställningsförfarande fastnade styrelsen för pensionerade överstelöjtnanten och f d flygvapenpiloten Bengt Ridderstråle, som inledde en provårsanställning den 4 januari 1994. Det var ungefär samtidigt som Lars Hemmingsson önskade sluta som arkivansvarig, så tajmingen med att slå ihop kansli- och arkivfunktionerna var alltså perfekt.

I början av Bengt Ridderstråles tid på kansliet inträffade nästa förändring. Det var ett byte av lokal från den hittillsvarande i Grå Husets D-uppgång till ett utrymme i husets östra flygel, det som en gång i tiden varit Försvarsstabens postkontor. Det var en något primitiv lokal som lämnade en hel del övrigt att önska, men den tjänade oss väl. Fortfarande låg den dock inom militärt område, vilket krävde besökstillstånd.

Huskomplexet Östermalmsgatan 87 var i huvudsak delat på mitten, dels i en "civil" del som var under ombyggnad, dels i den militära, östra delen. För att komma till den senare passerade man en vakt som dock endast var bemannad på tjänstetid. Kansliföreståndaren och några andra med behörighet kunde ta sig in med magnetkort, men det gick alltså inte att ta emot på besök på t ex lördagar och söndagar. Det ställde till besvär vid bland annat lossning och lastning i samband med mässor. Men i stort sett fungerade det bra. Vi visste dock att förr eller senare skulle den ödets timme slå, då ombyggnaden av huset hunnit så långt att den också skulle omfatta den del där vi satt och även hade vårt arkiv. Därför diskuterades redan 1995 att flytta kansli verksamheten till Arlanda, samlokalisera i flygsamlingarnas dåvarande kontorsbarack.

En annan förändring under Bengt Ridderstråles tid var att föreningen 1998 fick en hemsida på internet, administrerad av *Allt om Hobby* och Freddy Stenbom. Dessförinnan hade Förvarets Materielverk ställt viss utrustning till förenings förfogande. Trots sina brister passade den ändå våra syften, som i huvudsak handlade om att skriva, spara och printa ut allehanda dokument.

Ny kanslilokal

Efter avtalspensionering från Flygvapnet den 30 juni 1999 fick jag dagen därpå anställning som kansliansvarig efter Bengt Ridderstråle. En av mina första åtgärder blev att organisera arkivet (mer om detta i ett separat kapitel). En annan åtgärd var att inta beredskap för flytt av såväl kansli- som arkivlokaler. Ombyggnaden av Östermalms-

gatan 87 ryckte allt närmare. Under 2000 fick kansliet egen e-postförbindelse vilket markant ökade mängden ärenden för handläggning. Samtidigt infördes på kansliets initiativ ett Flyghistorisk Forum på nätet, i syfte att minska antalet flyghistoriska spörsmål till kansliet. Även sidan Aktuellt och Senaste Nytt på hemsidan tillkom i samma veva.

2001 kom beskedet att utrymma i första hand kanslilokalen. Vissa sonderingar gjordes med den nye hyresvärden Vasakronan att finna en ersättningslokal, men utan resultat. Problemet redovisades för styrelsen som hörde med föreningens hedersmedlemmar om de på något sätt kunde bistå.

Det erbjöds en öppning i Södertälje, men den ansågs av flera skäl olämplig. Nu var goda råd dyra eftersom tiden rann iväg. Jag tog därför återigen kontakt med Vasakronan och denna gång med dess ledning. Jag hänvisade till bland annat "grandfather's right" och föreningens prekära dilemma. Det ledde till ett löfte att efter ombyggnaden återfå det gamla postutrymmet och att under mellantiden få disponera ett annat utrymme, alldeles innanför huvudporten. Detta skulle senare användas av fastighetskomplexets fastighetsskötare. Eftersom jag hela tiden höll mig underrättad om byggsplanerna, erfor jag att Vasakronan hade tankar på en centralt sammanhållen fastighetskötsel.

Ny kontakt med Vasakronan ledde till att vi fick behålla vårt "provisorium", vilket perfekt motsvarade våra behov. Det innehöll såväl ett litet pentry som toalett, samt en ljus och trevlig alkov för bildarbete. Efter vissa ombyggnadsarbeten, ommålning, nytt golv, installation av klimat- och larmanläggningar m m, kunde vårt nya kansli tas i bruk sommaren 2001. Flytten gick enkelt, det var bara att bära grejerna tvärs över gården. Duktiga "flyttgubbar" var Lars Sundin, Steve Jernströmer, Lars Fors och Bengt Lindgren.

FMV hjälpte kostnadsfritt till med möbler ur sitt stora möbelförråd. Lokalen är den

vi fortfarande sitter i, och den fungerar alldeles utmärkt. Genom att den var föga lämpad för ett konventionellt kontor, fick vi dessutom ett förmånligt hyresavtal. Jag tror knappast frågan om ny kanslilokal kunde få en bättre och lyckligare lösning. Vi har dessutom det allra bästa samarbete med vår hyresvärd Vasakronan. Bara någon månad efter flytten av kansliet, flyttade även arkivet från nedersta källarplanet i "Grå Huset" – numera omdöpt till Generalitetshuset – till tillfälliga lokaler i ämbetsbyggnaden Tre Vapen, något som framgår av kapitlet om arkivverksamheten.

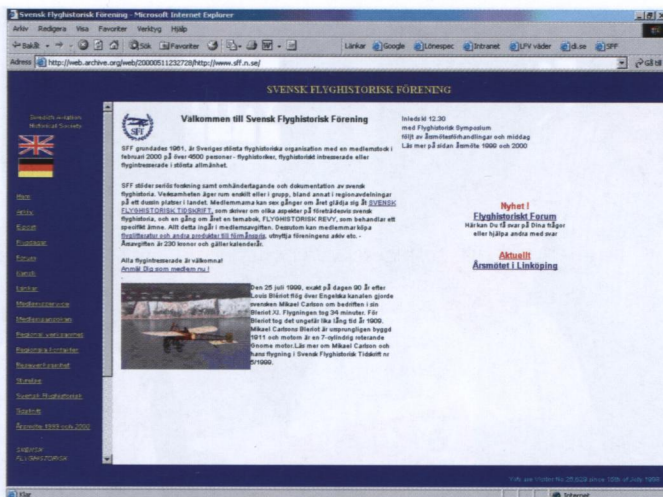
Under de år jag haft förmånen att tjäna föreningen som kansli- och arkivansvarig, har medlemskurvan stadigt pekat uppåt. Det har föranlett frågor från våra brittiska och amerikanska systerföreningar Air Britain och American Aviation Historical Society hur vi bär oss åt, när deras egna kurvor pekar stadigt neråt. Det finns många förklaringar, inte minst att Nils Söderberg på sin tid samlade alla flyghistoriska intressen under "en hatt", den omfattande och mycket uppskattade publikationsutgivningen och den ständigt uppdaterade och intresseskapande hemsidan, men också det centralt belägna kansliet och arkivet, enkelt tillgängligt för våra medlemmar.

Tillgängligheten och det ökande medlemsantalet har naturligtvis inneburit en ökad arbetsbelastning på kansliet. Från början förutsattes ett arbetstidsuttag på 65 timmar i månaden. Det är nu det dubbla, medan ar-vodesersättningen emellertid är densamma som 1999. Detta sammantaget har fått styrelsen att tillsätta en ny utredning om kanslifunktionen. Den gjordes av Göran Tode och blev klar under hösten 2010. En av de viktigaste rekommendationerna är att skilja arkivfunktionen från kanslifunktionen.

Den nya organisationen träder påpassligt i kraft samtidigt som det sker ett skifte med befattningen som kanslichef, då Michael Sanz träder till och jag träder tillbaka.

Michael Sanz som ny kansliföreståndare efter Lennart Berns 2010.

SFF på nätet www.flyghistoria.org

SVEN-ERIK JÖNSSON

Internet har de senaste 15-20 åren utvecklats fantastiskt och är idag den överlägset bästa, största och helt oslagbara informationskälla som finns att tillgå. Det finns inget uppslagsverk i världen som kan mäta sig med internet, varken i mängd av data, eller snabbhet att kunna få fram uppgifter därifrån. Internet är också en fantastisk plats att marknadsföra sig på och dessutom ges det stora möjligheter för alla användare att själva aktivt delta i diskussioner på nätet och få kontakt med andra personer med samma intresse. Det är inte längre enbart ungdomar som använder Internet, det är personer i alla åldrar.

SFF:s första hemsida

Det var Freddy Stenbom med sin firma *Allt om Hobby* som skapade den första hemsidan åt SFF. Det var någon gång på 1990-talets första hälft och den låg då som en undersida med allmän information om SFF på *Allt om Hobbys* hemsida. Från SFF var det ingen som engagerade sig med uppdatering av innehåll eller vidareutveckling av sidan och den var därför helt statisk under flera år. Det fanns faktiskt många, även i SFF:s styrelse, som tvivlade på internet och ansåg det som en tillfällig fluga, som det inte kunde bli något av. Men det blev alltså något helt annat!

Vi tar själva hand om hemsidan

I början av 1998 var jag var ganska ny i SFF:s styrelse, när jag föreslog att vi skulle göra något åt den sovande hemsidan. Internet användes av allt fler, även om det fortfarande var få användare som hade bredband. I mitt arbete hade jag fått förmånen att lära mig att använda datorer i större omfattning än många andra, inklusive viss programmering, varför jag vågade mig på att också acceptera att ta hand om SFF:s hemsida.

Den 14 juli 1998 låg så vår nya hemsida ute på www.sff.n.se. Adressen www.sff.se upptagen och vi fick därför ett .n efter sff,

eftersom servern och företaget Sverige.net, som hjälpte oss komma igång låg i Hallands län. Men www.sff.n.se blev känt bland flyghistoriker och var snart en välbesökt sida.

Vår hemsida bestod i början av ett mindre antal undersidor, med allmän information om SFF, kansli och arkiv, styrelsen, regionernas programverksamhet och representanter samt reseverksamhet. Inom några veckor fanns även tidskriften och medlemservice på hemsidan. Länksidan, med förslag på intressanta länkar, kom igång tämligen omgående och den sidan växte snabbt eftersom många medlemmar kom med förslag på användbara länkar. Ett och ett halvt år senare startade vi även sidan "Aktuellt och senaste nytt" som i dag är den mest lästa undersidan, med små notiser insända av medlemmar och foton från olika aktiviteter. Samtliga notiser som lagts ut sedan augusti 2000 finns fortfarande åtkomliga på hemsidan.

En annan uppskattad sida som tillkom omkring år 2000 var flygminnesmärken. På denna sida har vi målsättningen att samtliga minnesmärken i Sverige, och även utomlands med svensk anknytning, och som har med flyg att göra, skall finnas registrerade. Vår målsättning är, att ha en beskriv-

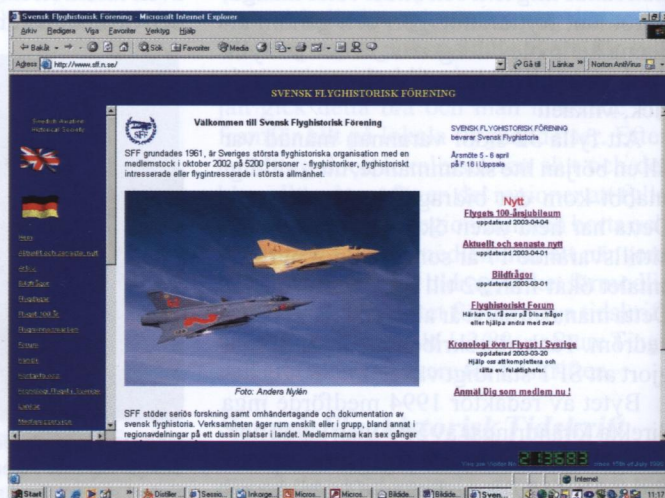
SFF:s hemsidas första sida år 2000. Sidan publicerades den 15 juli 1998 och i januari tillkom vårt första forum.

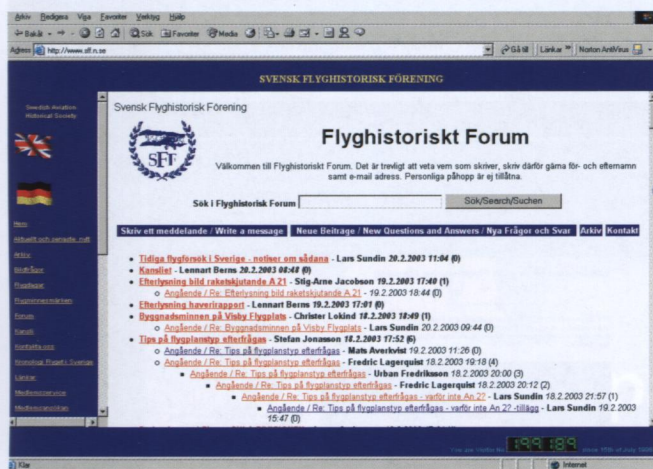
ning av varje flygminnesmärke samt foton på dessa. Sidan är en av de mest besökta efter Aktuelltidsidan och uppdateras regelbundet. Här finns även flera intressanta berättelser om vad som hänt. Ett exempel är en berättelse av journalisten Olle Karlsson, Ljungby, om ett minnesmärke väster om Älmhult i närheten av Göteryd, efter ett haveri med en J 28 *Vampire* den 30 september 1963, varvid de båda ombord omkom. Flygplanet hade kolliderat med en annan J 28 under övning i formationsflygning. Olle Karlsson, som inte var SFF-medlem eller tidigare känt till SFF, hade funnit vår hemsida och förteckningen över flygminnesmärken. När haveriet inträffade 1963 arbetade Olle Karlsson på sulfittfabriken i Delary och var med i ortens borgarbrandkår. Han blev utkallad vid larmet om haveriet och har nu haft vänligheten att skriva ned sin berättelse för oss om vad som hände och hur han upplevde det, för vår hemsida, en verkligen intressant läsning.

Flyghistoriskt Forum

Den 2 januari 2000 presenterade vi Svenskt Flyghistoriskt Forum på vår hemsida, vilket gav sidan mer liv och blev en sida där medlemmar kunde kommunicera med varandra. Forumet är avsett för frågor och diskussioner om flyg i allmänhet och flyghistoria i synnerhet. Fram till februari 2008 var forumet baserat på en tyskt programleverantör, Parsimony. Vi hade då inget krav att användare måste registrera sig för att få skriva på forumet. Det var därför enkelt för vem som helst att göra inlägg och detta var inte enbart en fördel. Efter hand blev problemet med spammare och andra oseriösa användare allt större, och ett antal inlägg med reklam och porr fick städas bort varje dag under de sista åren. Forumet ansågs till slut som omodernt och upplevdes av många som svåröverskådligt jämfört med modernare forum. När Parsimony meddelade att de avsåg lägga ned tjänsten med forum under 2008, beslöt vi att gå över till ett modernare forum. Detta startades i februari 2008 och är det vi använder idag. Det har betydligt fler finesser för användarna. Nackdelen blev dock att alla de frågor och

I april 2003 hade hemsidan utvecklats och nu var vi uppe i 213 000 besök sedan starten knappt fem år tidigare. En slumpvis vald bild visar sig när man går in på sidan. Idag finns nästan 200 bilder som slumpvis kommer upp.

svar som under årens lopp skrivits i det gamla forumet inte kunde flyttas över men kan laddas ned som zip-fil via webbsidan.

För att skriva i detta nya forum måste användaren vara registrerad och godkänd, men vem som helst kan läsa vad som skrivits. Vid sökning av flyghistoriska ämnen på Google eller i andra sökmotorer på nätet, hänvisas väldigt ofta till inlägg i vårt forum eller vår hemsida. I Svenskt Flyghistoriskt Forum skrivs varje dag ofta upp till ett 25-tal frågor eller svar på frågor om flyg.

Det fanns i december 2010 över 850 registrerade användare och inlägg på forumet som varje månad läses av cirka 25 000 intresserade, enligt statistik från Google Analytic.

SFF:s fotoarkiv på hemsidan

Efterhand kom önskemål från medlemmar om att vi skulle göra vårt fotoarkivet tillgängligt för medlemmarna ute i landet. Tobias Åman, SFF-medlem från Södertälje kontaktade oss med erbjudandet att han skulle kunna bygga upp en funktion på vår hemsida, där hela fotoarkivet skulle kunna vara åtkomligt med lågupplösta bilder och en sökmotor. Denna funktion kunde läggas ut 2003 och används och uppskattas av många medlemmar. (Läs mer under rubriken SFF fotoarkiv.)

SFF:s tidskrifter på hemsidan

Under rubriken "publikationer" finns en sökfunktion där det är möjligt att skriva in sökord för att leta efter artiklar i de tidskrifter som SFF givit ut. Det är en databas, där ett stort antal lämpliga sökord ur artiklar registrerats med hänvisning till rubrik samt nummer och årgång av tidskriften.

Under senaste året har vi påbörjat arbetet med att göra de tidskrifter som SFF under årens lopp gett ut, tillgängliga för medlemmar via hemsidan. Dessa finns åtkomliga i pdf-format på samma sida som fotoarkivet och för att läsa dessa måste man alltså vara SFF-medlem och ha erhållit ett lösenord. Hittills har vi hunnit lägga ut samtliga årgångarna från 1970 till 1989 samt de flesta från 1990-talet.

Det tar en hel del tid att skanna in äldre tidskrifter och här har Rune Kronkvist i Ble-

kinge haft vänligheten att hjälpa till. SFT som ges ut idag är däremot enkel att omvandla till digital pdf-fil direkt från filen som lämnas till tryckeriet, tack vare teknik och program som nu finns, men tidigare årgångar måste skannas då digitala filer saknas. Målsättningen är att vi så småningom skall ha samtliga tidskrifter på hemsidan, dock endast åtkomligt för medlemmar.

Modernisering och uppgradering

Under 2003 gjordes en allmän uppgradering av hemsidan, med bl a ny "flytande menyförteckning". Vi fick också en bildväxlare på förstasidan som fortfarande finns kvar och nu innehåller närmare 200 bilder ur vårt fotoarkiv som slumpvis kommer upp när man klickar in sig på SFF:s hemsida.

Under 2009 var det åter dags att modernisera hemsidan. Den gamla var nu tio år gammal, dock underhand moderniserad, men det fanns mycket nytt att önska i tekniken bakom. Efter att under en längre tid ha studerat olika möjligheter insåg jag att det bästa skulle vara att göra om allt från grunden med ny programvara. Det blev för mig som webbmaster en "omskolning". Tidigare hade jag arbetat med Microsoft FrontPage för att skapa sidorna på vår hemsida. Nu blev det istället ett nytt och modernt Adobe Dreamweaver CS4-program. Det var ett mycket omfattande arbete att

Vårt första forum, där medlemmar kunde ställa frågor och ge svar, skapades i januari 2000. Så här såg det ut från början.

skapas om alla de cirka 250 sidorna, som fick göras om från grunden. Jag påbörjade arbetet i juni 2009 och i november, efter några hundra timmars arbete, kunde den nya sidan läggas ut. Resultatet blev en betydligt bättre hemsida och som till min glädje fått riktigt bra kritik.

Samtidigt som vi publicerade den moderniserade hemsidan i november 2009 ändrade vi vår officiella webbadress till www.flyghistoria.org. Den gamla adressen www.sff.n.se lever dock vidare och länkar automatiskt om till den nya adressen.

Vad finns på SFF:s hemsida?

Tanken med vår hemsida är dels att vi genom den skall marknadsföra SFF mot allmänheten och mot flyg- och flyghistoriskt intresserade i synnerhet, dels att SFF-medlemmar skall kunna använda hemsidan som ett hjälpmedel att utöva sitt flyghistoriska intresse.

Exempel på välbesökta undersidor på hemsidan är först och främst Aktuellt och senaste nytt, därefter sidorna om flygdagar, både kommande flygdagar och en omfattande förteckning av flygdagar som varit från den första på Gärdet 1909 och framåt. Sidan med flygminnesmärken är en annan välbesökt sida. Under senaste året har sidan om Svenskt Flyg 100 år varit en mycket välbesökt sida. Spotterpaviljongen på Arlanda, resor till flygdagar eller flygmuseer, om kommande och tidigare årsmöten är andra delar av vår hemsida.

Kronologin, som är en förteckning i tidsordning av flyghistoriskt intressanta datum, med kortare beskrivning av vad som hänt, är en ofta besökt och uppskattad undersida. Kronologin innehåller totalt 240 A4-sidor fyllda med cirka 3 500 olika händelser genom åren. Ursprunget till kronologin är en *Flyghistorisk Revy* som gavs ut 2000.

Under flera år gjorde Lars Sundin ett förtjänstfullt arbete med att komplettera och rätta uppgifter i den nätbaserade kronologin. Sedan två år är det Lennart Berns och Robin Lindholm som tagit över detta arbete. På hemsidan kan du även finna en för-

teckning över alla flygförband och militära skolor med traditionsvårdande uppgifter samt Flygvapnets kamratföreningar. På hemsidan finns även ett antal digitala böcker, vars författare gett oss tillstånd att lägga ut dem på vår hemsida. Även Flyglitteraturgruppen har några sidor, med presentation av verksamheten och nyutkomna flygböcker. Kansli och vårt arkiv finns beskrivet. Medlemservice samtliga publikationer presenteras och kan beställas via hemsidan.

Fotoarkivet på hemsidan omföfattar 90 000 lågupplösta bilder

Här har SFF-medlemmar, med inloggningsbehörighet, möjlighet att ta del av bilderna. Medlemmar har möjlighet att beställa enstaka foton ur vårt arkiv för att användas som illustration till artiklar eller publikationer. Om en bild, där lagen om upphovsrätt gäller, skall tryckas måste alltid användaren först inhämta upphovsmannens tillstånd för publicering.

Sedan något år publicerar vi även förenings pressreleaser på vår hemsida, och några större dagstidningar har också hämtat uppgifter härifrån. Totalt finns idag cirka 250 undersidor på vår hemsida, så man kan verkligen påstå att den är innehållsrik.

Intresserade har via hemsidan möjlighet att göra en intresseanmälan för medlemskap. Vi skickar då en medlemsfolder och inbetalningskort med brev. Via dessa intresseanmälningar blir omkring 75 %, eller närmare 200 personer, nya medlemmar varje år.

Statistik

Varje månad har vi cirka 7 000 unika besökare som gör drygt 20 000 besök och 35-40 000 sidvisningar, dvs man ser i snitt på två sidor per besök. Besökarna kommer från ett 60-tal länder. Förutom Sverige har vi nämligen många besökare från våra nordiska grannländer, men även besökare från Tyskland, England, USA och Kina är frekventa.

Cirka 40 % av besökarna klickar in sig själva direkt till vår hemsida, cirka 27 % kommer via länkar från andra webbsidor och 33 % från hänvisningar på sökmotorer, såsom Google, Bing, Enior, Altavista m fl.

Utvecklingen inom IT har gått väldigt snabbt och vi kan förvänta oss att den kommer att fortsätta utvecklas i samma, eller kanske ännu snabbare takt, framöver. Det är därför viktigt att även SFF hänger med och att vår hemsida ständigt skall anses som modern och utvecklas. Den skall vara en bra marknadsplats för SFF och en viktig samlingsplats för alla flyghistoriskt intresserade och speciellt användbar med stor nytta för våra medlemmar.

Styrelsens vision med hemsidan

SFF:s hemsida ska vara den naturliga och ledande portalen på nätet för flyghistoriskt intresserade, både för professionell forskning och intresserade amatörer avseende

I november 2009 publicerades vår nya hemsida, nyskapad från grunden, men för användaren var det många likheter med tidigare. Nu fanns inte längre frames och för den som kom direkt in på en undersida, t ex från en sökmotor, fanns menyn alltid i vänsterkanten.

främst svensk flyghistoria. Hemsidan skall behandla både svensk civil- och militär flyghistoria, men även i viss omfattning utländsk flyghistoria samt modernt flyg.

Hemsidans målsättning:

Förmedla flyghistoriskt intressanta nyheter.

Anslagstavla för föreningens, inklusive regionerna, aktiviteter.

Hålla vårt bildarkiv tillgängligt för medlemmarna via hemsidan.

Hålla våra egna publikationer tillgängliga med sökfunktion.

Artiklar i egna publikationer skall kunna sökas med sökfunktion

Hålla egna publikationer tillgängliga för medlemmar med lösenord.

Information om vårt arkiv och kansli.

Ett livaktigt flyghistoriskt forum för frågor och svar, där vem som kan delta.

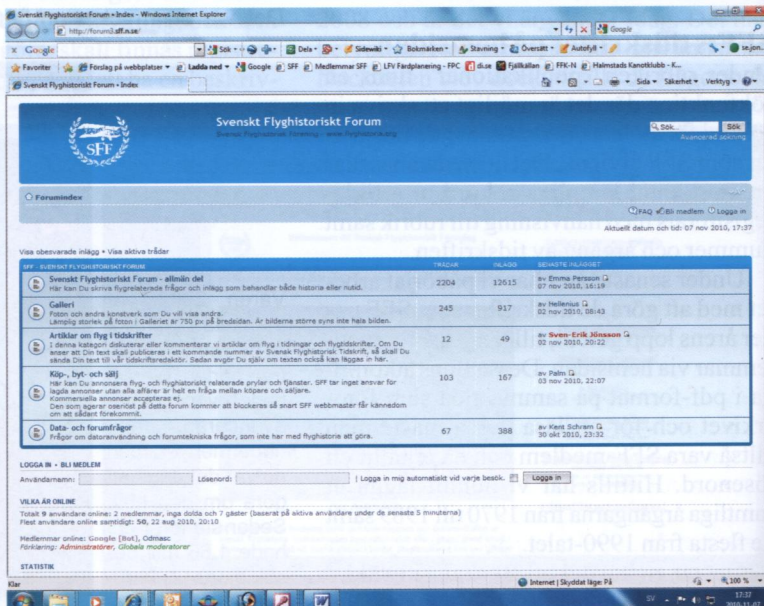
Anmälningssportal vid evenemang som årsmöten m.m.

Nätbutik för medlemservice.

Plats för redovisning av resultat av forskning, ex avhandlingar, nätböcker.

Länkning till olika intressegrupper.

Hemsidan är SFF:s främsta ansikte utåt mot den breda allmänheten och en samlingsplats för våra medlemmar. Vi marknadsför här vår verksamhet och publicerar de idéer och tankar som SFF står för. Det är oerhört viktigt att hemsidan därför alltid är uppdaterad med aktuella uppgifter och de senaste nyheterna. Medlemmar har också möjlighet att föra fram förslag, frågor och delta i diskussioner via vårt forum på hemsidan.

Sedan februari 2008 använder vi ett phpBB-forum som har betydligt bättre funktionalitet än vårt gamla forum.

SFF:s fotoarkiv

SVEN-ERIK JÖNSSON

Medlemmar och andra har under SFF:s 50-åriga historia skänkt foton till föreningen i hopp om att dessa då skall komma till någon nytta för intresserade. Bland andra har Karl Lignell tidigt donerat en stor samling.

Vid mitten av 1990-talet fanns cirka 4 000-5 000 fotografier i SFF:s samlingar och omkring 1990 uppdrogs åt ett antal medlemmar och regioner att hjälpa till med identifieringen av dessa bilder. På så sätt påbörjades en faktainsamling om varje bild, och just fakta om bilden gör den så mycket mer värdefull. Ansvar för detta tidiga bildarkiv låg hos Rolf Westerberg.

Vid styrelsemöten under 1990-talet diskuterades hur man skulle ta hand om samlingarna. Skulle man försöka samla dem i pärmar tillgängliga för medlemmar som besökte föreningens lokal och hur skulle ett register se ut? Det fanns faktiskt också de som ifrågasatte om föreningen skulle ha något fotoarkiv över huvud taget och om bilderna skulle överlämnas till andra intressenter.

Den 19 juni 1993 genomfördes emellertid ett första möte, med uppgift att få en

struktur på föreningens fotosamling och identifiera fotografierna. Mötet ägde rum på F 20 i Uppsala med bland andra Leif Fredin, Lennart Arjeval, John S Dahlin och Rolf Westerberg. Även SFF-regioner engagerades och identifierade en del av föreningens dåvarande samling.

Själv hade jag i mitten av 1970-talet börjat samla flyghistoriska foton, mest med lokal anknytning och dessa kom till god användning 1986 när Halmstad Flygklubb skulle ta fram en jubileumsbok som jag blev ansvarig för. Själv insåg jag att SFF:s fotosamling var en oerhörd skatt som inte fick gå förlorad och att det måste vara ett stort värde i att SFF som flyghistorisk förening själv hade ett ordentligt och välordnat fotoarkiv.

Tekniken kom ifatt oss med datorer och fotokannrar för att digitalisera foton. År 1998 var frågan uppe igen och Lennart Arjeval erbjöd sig att genom sin hustru Anne-Marie, som hade bra datakunskaper, ta fram ett Access-program som skulle kunna användas som fotoregister. Jag föreslog att jag skulle provskanna ett antal foton och registrera in dem. Våren 1999 kunde styrel-

Gösta Kersmark, Tore Eriksson, Sven Stridsberg och Lennart Andersson vid ett möte inom bildanalygruppen den 6 oktober 2001 i Ljungbyhed.

sen ta del av resultatet och beslutet blev att vi skulle fortsätta skanna in foton ur arkivet. Med cirka 4 000-5 000 foton i arkivet ansågs projektet inte helt omöjligt, även om det fanns skeptiker.

Efter hand som det blev känt hur föreningen nu tog hand om sitt fotoarkiv, donerades allt fler samlingar till SFF, samtidigt som vi fick låna andra samlingar för inskanning. En av de större donationer som SFF erhöill var från hedersmedlemmen Nils-Arne Nilsson, som donerade en samling på cirka 14 000 foton. Senare har vi erhållit Johannes Thinesens samling, som omfattar cirka 20 000 foton och Freddy Stenboms (*Allt om Hobby*) fotoarkiv som är ännu större. Därtill är det många mindre, men unika, samlingar som under årens lopp donerats till SFF eller som vi fått låna.

Ett fint exempel är John Berglunds samling som hittades på vinden i hans hus utanför Emmaboda och som en familj köpt efter hans död. På bilder och diakassetter fanns etiketter med text "doneras till SFF". Familjen lyckades via internet ta reda på vad SFF stod för och kunde på så sätt ta kontakt med oss. Samlingen bestod bl a av cirka 3000 fantastiskt fina diabilder som John Berglund tagit i huvudsak under sin tid som flygtekniker på Malmen. En annan unik samling var ett antal foton som kom från Frankrike, tagna omkring 1910, bl a från Carl Cederströms utbildning. I denna samling fanns även Cederströms franska certifikat som SFF nu har i sin samling i original!

Till att börja med skannades bilderna i en upplösning på 300-400 dpi i originalets storlek, ibland något större. Denna upplösning kan betraktas som ett minimum för tryck, men med den tidens skanner och utrymme på hårddiskar var det vad som gick att åstadkomma.

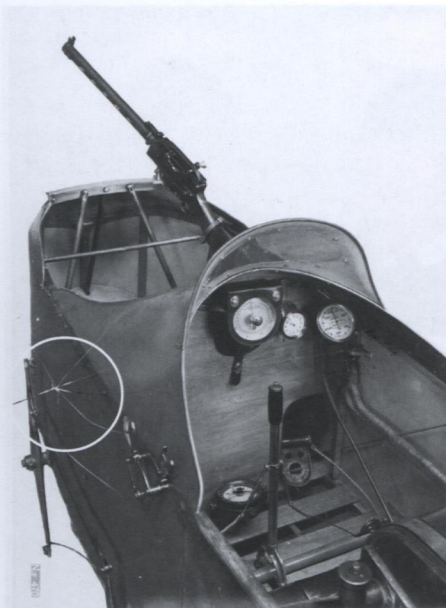
Efter cirka två år var min gamla skanner helt utsliten och SFF köpte en professionell skanner, där det fanns möjlighet att skanna negativ och diabilder, allt från 24x36

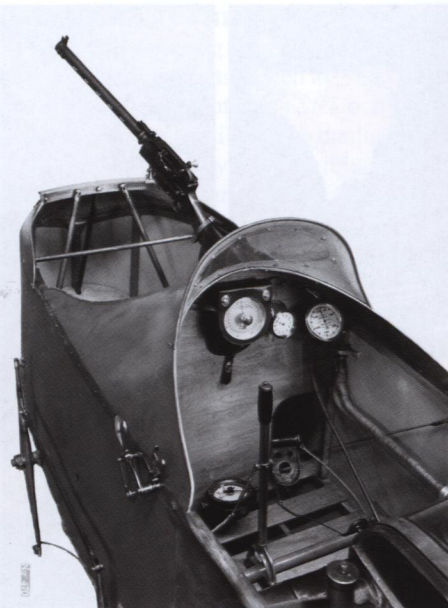
Sven Scheiderbauer i skrivartagen vid ett bildanalysmöte på SFF:s kansli 2004. Foto Lennart Berns.

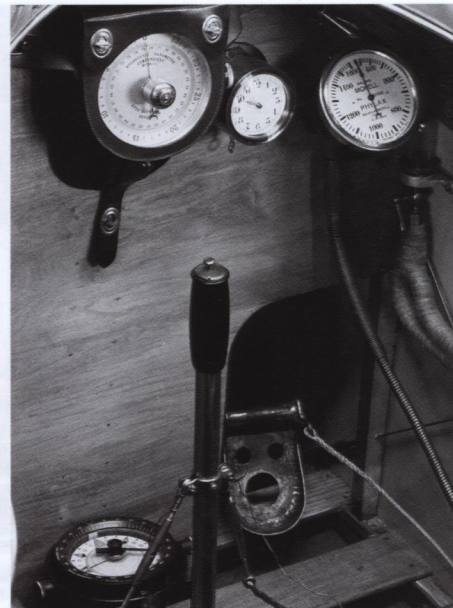
Tore Eriksson och Bo Widfeldt i arbete med identifiering av fotografier hemma hos Lars E Lundin i Västervik i december 2000.

Gamla bilder kan vara skadade. Denna cockpit i ett Farman-flygplan skannad från en fantastiskt skarp glasplåt i 18x24 cm format, har blivit skadad. Men i dator går det att reparera.

SFF-medlemmen Anders Berndt har i ett fotore-digeringsprogram i sin dator reparerat den ska-dade glasplåten t v.

Detaljförstoring från den spruckna glasplåten av cockpit i Farmanflygplanet visar många intres-santa detaljer

mm upp till A4 samt pappersbilder något större än A4 och i betydligt bättre upplösning. Sedan många år skannas de flesta foton i en upplösning, som motsvarar cirka 4000 - 6000 pixlar på breddsidan, ibland ännu mer. Det innebär att bilderna kan tryckas utan problem i en storlek på 50 x 35 cm.

Varje foto erhåller ett unikt nummer, och i registret dokumenteras vad det är för slag av bild (foto, karta, trycksak, vykort) samt vad det är för typ av motiv, t ex prop-fpl, jet-fpl, haveri, person, byggnad m m. Vi anger även plats och årtal när det är känt, flygplanstyp och tillverkare samt serienummer och registrering, namn på personer på fotot samt upphovsman och från vem vi erhållit bilden. Dessutom skrivs det in en beskrivande text om fotot. Detta innebär att det sedan i registret är enkelt att söka efter foton genom att skriva in sökord.

En hel del foton saknar uppgifter om plats, tidpunkt och vad bilden föreställer. Då gäller det att så säkert som möjligt försöka identifiera bilden. En grupp av framstående flyghistoriker utsågs att identifiera

ra dessa foton. I gruppen ingick Lennart Andersson, Lennart Berns, Tore Eriksson, Lars E Lundin, Sven Scheiderbauer, Sven Stridsberg och Bo Widfeldt. Gruppen samlades under 2000 och fram till 2004 ett par gånger om året och gick igenom ett stort antal bilder vid varje möte. Därefter har Tore Eriksson samt i viss mån även några andra medlemmar hjälpt till med detta arbete hemifrån och sänder in rättade uppgifter efterhand som de uppdateras i registret. Tore Eriksson har till dags datum granskat och identifierat 20 000 bilder ur arkivet och för några år sedan tilldelades han Söderberg-plaketten för detta ideella arbete.

Avsikten med SFF:s fotoarkiv var att det skulle komma medlemmarna till del. Detta sker genom att SFF:s tidskriftsredaktör har tillgång till hela arkivet i högupplöst form, likaså finns det på kansliet och i SFF:s arkivs datorer på Östermalmsgatan i Stockholm. När ett foto ur vårt fotoarkiv används i tidskrifter eller andra publikationer, är kravet att det skall anges i bildtexten "Ur Svensk Flyghistorisk Förenings arkiv" samt fotografens namn när denne är känd. För-

utom i vår tidskrift, där ett stort antal foton ur arkivet illustrerar artiklar, har våra foton under de senaste tio åren kommit till användning i många böcker och andra publikationer, både svenska och utländska, vilket ger en ovärderlig goodwill för SFF. Som tack får vi dessutom ofta ett antal böcker som sedan kan säljas via Medlemsservice.

Efterhand som bildarkivet blev allt mer känt, blev intresset för det ute bland medlemmarna i landet allt större. Önskemål framfördes om att bildarkivet skulle läggas ut på hemsidan, eftersom endast ett fåtal hade möjlighet att besöka arkivet i Stockholm. Det hade också diskuterats inom styrelsen att på sikt, på något lämpligt sätt, göra det mera tillgängligt för medlemmarna, även om det till att börja med inte var så enkelt. Men i och med att Internet utvecklades framstod möjligheten allt klarare. År 2003 fick vi ett förslag från en medlem, Tobias Åman, som erbjöd sig att göra ett program som skulle kunna användas på vår hemsida, där medlemmar efter inloggning skulle kunna ta del av bilderna. På grund av utrymmebrist på server och även av kostnadsskäl läggs bilderna dock ut lågupplösta. Medlemmar som av någon anledning önskar några högupplösta foton ur arkivet bistår vi i mån av tid och möjlighet.

Nu när detta skrivs (januari 2010), finns det 93 000 foton som är inskannade och registrerade samt identifierade i varierande omfattning i vårt fotoarkiv. Dessutom har vi cirka 30 000-40 000 foton i form av pappersbilder, negativ och diabilder som ännu inte är skannade eller granskade. Är detta Sveriges mest kompletta flyghistoriska foto-arkiv? Om det är något som jag önskar, så är det fler bilder av civila flygplatser och flygstationsbyggnader i arkivet, både äldre och nytagna eftersom det är denna typ av foton vi har ont om. Ett foto idag blir historia i morgon.

Ett av de mest unika dokumenten i SFF:s fotosamling är flygbaronen Carl Cederströms franska certifikat, utfärdat 1910. Certifikatet har bl a varit utlånat till Flygvapenmuseum 2010 och ingick i utställningen om Carl Cederström.